

El cultiu dels **transgènics** a Catalunya

Resum de la conferència pronunciada per Meritxell Serret, coordinadora tècnica de la Fundació del Món Rural (FMR), organitzada per l'Associació Catalana de Ciències de l'Alimentació (ACCA) i la Institució Catalana d'Estudis Agraris (ICEA), el 3 de març de 2009, a l'Institut d'Estudis Catalans.

Quan a principi dels anys vuitanta del segle XX es va fer pública la possibilitat de realitzar la transformació de gens en plantes, als Estats Units d'Amèrica es va començar a regular el potencial desenvolupament de la tècnica i a establir mecanismes de control. A la Unió Europea, va ser l'any 1990 quan es va fer la primera regulació i en successives normes s'han anat establint els criteris que han fet que sigui considerada de les més rigoroses: la doctrina del «cas per cas» i «pas a pas» en la recerca, el control científic independent de l'European Food Safety Agency i la consulta ètica de l'European Group of Ethics, els requisits en etiquetatge i traçabilitat dels productes i la clàusula de salvaguarda que pot sol·licitar un estat membre —amb la qual pot prohibir l'ús i cultiu d'un OGM en el seu territori sempre que amb dades científiques argumenti que aquell hi suposa un risc imminent per a la salut o per al medi ambient. També s'ha regulat en l'àmbit estatal i de comunitats autònomes, i l'administració estatal s'ha reservat les competències per emetre les autoritzacions de comercialització —ús i cultiu.

Així, s'entén per OGM: «Qualsevol organisme, amb excepció dels éssers humans, el material genètic

del qual ha estat modificat d'una manera que no es produeix de manera natural en l'aparellament o en la recombinació natural, sempre que s'utilitzin tècniques que reglamentàriament s'estableixin» (art. 2, L 9/2003). En relació amb els aliments, actualment només es realitza transgènia en vegetals, i es pot considerar:

- 1) Aquell que és un OGM; per exemple, la llavor de soja.
- 2) Aquell que conté un OGM; per exemple, una amanida amb brots de soja.
- 3) Aquell que ha estat produït directament a partir d'un OGM; per exemple, lecitina de soja a partir de soja modificada genèticament.

Pel que fa a l'etiquetatge, la regulació europea obliga a identificar aquells aliments que en més d'un 0,9 % siguin o continguin OGM i exclou de l'obligació els productes considerats de segona generació, els d'animals alimentats amb pinsos OGM, perquè es considera que no ho són ni en contenen, ja que els OGM han estat processats i han perdut la seva capacitat reproductora. També cal assenyalar que la normativa espanyola prohibeix el fet d'etiquetar amb mencions del tipus «no transgènic», «sense manipulació genètica», «lliure d'OGM», etc.

No va ser fins al 2003 que es va començar a cultivar blat de moro OGM a Catalunya amb finalitat comercial i actualment es comercialitzen vuitanta-set varietats derivades de la modificació MON810 —única autoritzada—, que es caracteritza per ser resistent a la plaga del barrinador. L'any 2008, gairebé el 50 % de la superfície cultivada amb blat de moro a Catalunya ho era amb varietats transgèniques, principalment al litoral de Girona i al regadiu de Lleida, on tradicionalment ha tingut més incidència la plaga del barrinador. El cultiu de varietats OGM i l'obligació d'etiquetatge com a OGM per sobre del límit del 0,9 % planteja el conflicte de la coexistència, és a dir, aquelles conseqüències econòmiques derivades de la presència accidental d'un material modificat genèticament en un que no ho és. És l'estat o la comunitat autònoma qui ha de regular les condicions de coexistència al seu territori per respondre al principi que l'agricultor ha de poder cultivar lliurement, sigui cultiu genèticament modificat, convencional o ecològic. A Espanya i a Catalunya encara no s'ha regulat i simplement s'han editat unes recomanacions.

L'evolució creixent del nombre d'hectàrees cultivades amb varietats OGM a Catalunya ha seguit la tendència mundial. Els cultius principals al món són la soja, el blat de moro, el cotó i la colza, i els principals països productors i exportadors són els Estats Units d'Amèrica, l'Argentina, el Brasil, l'Índia, el Canadà, la Xina, el Paraguai i Sud-àfrica. Cal tenir present que Catalunya és importadora de matèries primeres, sobretot blat de moro i soja per a l'alimentació animal, de manera que les tones importades del Brasil, de l'Argentina i dels Estats Units d'Amèrica representaven l'any 2007 un 82 % del total i, d'aquestes, aproximadament un 90 % era OGM.

Finalment, la percepció que l'opinió pública té sobre la biotecnologia aplicada als aliments es fa ressò dels temors pels efectes negatius que pot tenir sobre la salut, el medi ambient o en termes socioeconòmics, i contrasta amb l'opinió positiva o molt

El Parlament de Catalunya té a tràmit una proposició de llei d'iniciativa legislativa popular per a la prohibició del cultiu de productes agrícoles modificats genèticament (número d'expedient 202-00027/08, número de registre 21275). Per aquest motiu l'ACCA ha fet públic un document d'opinió, adreçat a científics i tècnics del sector de l'alimentació, amb responsabilitats sobre els coneixements que la nostra societat posa a debat.

OPINIÓ DE L'ACCA SOBRE EL CULTIU DE TRANSGÈNICS A CATALUNYA

Des del respecte que ens mereixen totes les iniciatives que es facin sobre aquest o altres temes alimentaris que puguin interessar a la societat, no podem deixar d'expressar la nostra opinió sobre la iniciativa legislativa popular per a una Catalunya lliure de transgènics.

1. Totes les varietats de blat de moro transgènic utilitzades a Catalunya i també a Europa han passat per uns molt estrictes procediments d'aprovació per part de les autoritats de la Unió Europea. Comitès molt severs i completament independents, seleccionats per l'Agència Europea de Seguretat Alimentària (EFSA), han avaluat les propostes i han donat el seu informe favorable a la seva aprovació per les autoritats de la UE.

2. L'ACCA coneix i acata aquesta legalitat i defensa la credibilitat d'aquestes institucions i també dels procediments emprats en el procés d'aprovació d'aquestes varietats modificades genèticament.

3. Els agricultors, els transformadors i també els consumidors finals tenen el dret a decidir si utilitzen o no un producte que de manera legal es troba en el mercat. L'ACCA ha de defensar la llibertat d'utilització i comercialització de varietats modificades genèticament, legalment autoritzades per les autoritats competents.

4. Cal informar a l'opinió pública sobre els avantatges de la biotecnologia aplicada als aliments per superar el temor dels efectes negatius sobre la salut que contrasta amb l'opinió positiva que genera la biotecnologia aplicada a la medicina i la farmacologia.

5. No és correcte atribuir al cultiu de blat de moro transgènic la pèrdua de biodiversitat, ja que des de principi del segle passat es ve practicant la hibridació (encreuament per millora genètica clàssica), i cada any els agricultors adquireixen dels subministradors de llavors les noves varietats híbrides que vénen a substituir les anteriors. Per garantir la conservació de varietats naturals i antigues existeixen els anomenats *bancs de llavors*.

Tampoc és correcte atribuir al cultiu del blat de moro transgènic efectes negatius sobre el medi ambient, sinó tot el contrari, ja que es redueix l'ús d'insecticides, que són necessaris en cas del conreu de les varietats híbrides i més per a les varietats autòctones.

Com associació científica, des de l'ACCA defensem la utilització de les noves tecnologies quan s'ha demostrat amb rigor científic que aporten millores per les existents i no causen perjudicis. En aquest cas cal donar suport a l'ús de varietats vegetals transgèniques que ajuden d'una banda a la competitivitat de la nostra agricultura i a la indústria elaboradora d'aliments segurs per als consumidors, i d'altra banda al millor desenvolupament de la recerca a Catalunya.

ASSOCIACIÓ CATALANA DE CIÈNCIES DE L'ALIMENTACIÓ
Maig 2009

positiva que genera la biotecnologia aplicada a la medicina i a la farmacologia per a la salut humana.

Les empreses de biotecnologia aplicada a l'agricultura defensen la seguretat dels seus productes i els avantatges que pot aportar aquesta tecnologia amb produccions més adaptades a condicions adverses o amb avantatges nutricionals. En canvi, els moviments socials contraris consideren que la transgènia és una tecnologia massa recent de la qual no es coneixen prou els efectes sobre la salut i el medi. D'altra banda, associacions de consumidors consideren els OGM contraris a l'ètica del consum responsable, però sobretot demanen que l'etiquetatge dels aliments genèticament modificats sigui clar i veraç per garantir la llibertat d'elecció del qui compra. Pel que fa als pagesos catalans que cultiven varietats OGM, les valoren positivament per l'estalvi en pesticides i pels rendiments que n'obtenen, i demanen que es reguli adequadament la coexistència per defensar la llibertat

Museu de la xocolata

del productor a l'hora d'escollir la varietat i el sistema de cultiu. Finalment, les empreses fabricants de pinsos defensen l'etiquetatge clar i alerten del greuge que suposa l'asincronia en la normativa i les autoritzacions d'OGM de la Unió

Europea, que no permet el cultiu d'algunes varietats però sí la seva importació i consum, amb el perill d'acabar depenent excessivament de les importacions de matèries primeres d'altres països, que actualment ja són en gran mesura OGM.

